

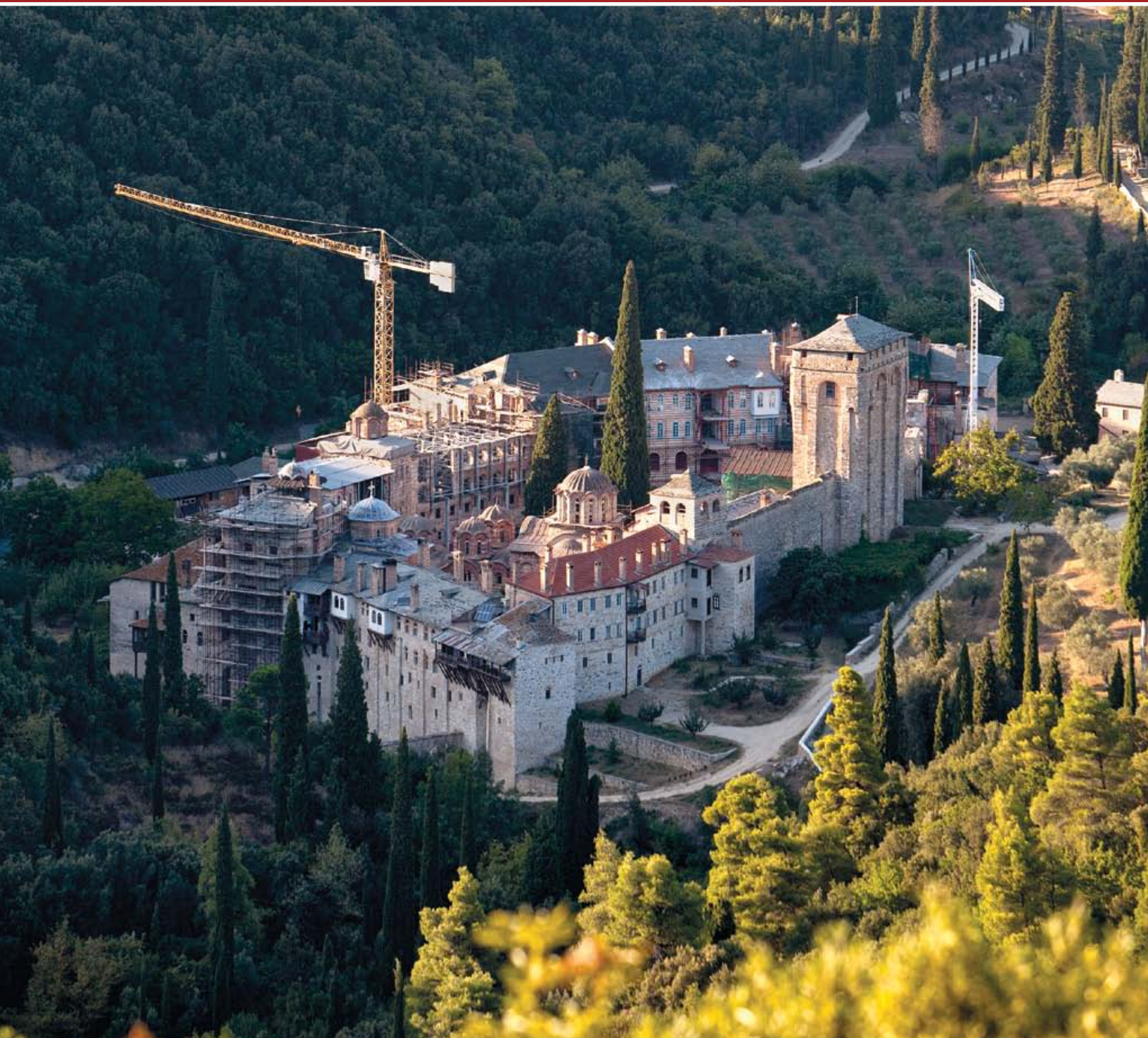
Вестник Обновления Святой царской Лавры Хиландар на Святой Горе Афон, Республика Греция

ОБНОВЛЕНИЕ ХИЛАНДАРА

Декабрь 2011 г., специальное издание на русском и сербском языках, бесплатный экземпляр

ОБНОВА ХИЛАНДАРА | Гласник Обнове Свете царске лавре Хиландара на Светој Гори, Хеленска Република
Децембар 2011 | посебно руско-српско издање | бесплатан примерак | © Задужбина Светог манастира Хиландара, Београд, Србија, 2011

СВЯТАЯ ГОРА АФОН

Святая Гора Афон – самоуправляемая община православных монахов, которая занимает территорию восточного из трёх полуостровов, составляющих полуостров Халкидики на севере Греции. Полуостров Афон получил имя по горе Афон, которая вздымается на высоту 2.033 м. на его юго-восточной оконечности. Святогорской монашеской общине более 1000 лет. Впервые она упоминается в грамоте византийского императора Василия I, который этим документом берёт её под свою защиту. Старейший афонский монастырь – Великая Лавра, которую в 963 году основал святой Афанасий Афонский. В последующие века здесь основаны и другие монастыри, всего 26.

Сейчас на Святой горе существует 20 суверенных монастырей и нет других поселений, кроме монашеских. Монастыри составляют Священную общину, административный центр которой находится в городке Карея. Здесь собирается Священный Собор из представителей всех двадцати монастырей (антипросопов), принимающий решения голосованием. Исполнительный орган Священной общины – Священная Эпистасия во главе с протоэпистасом. Пять первых монастырей, между которыми и Хиландар, делегируют протоса, который сменяется каждый год. Представитель государственной власти – губернатор, которого назначает Министерство иностранных дел Греции. Святая гора Афон находится под юрисдикцией Константинопольской патриархии, роль которой ограничивается духовным надзором.

ХИЛАНДАР

Основал Хиландар в конце X века греческий монах Георгий Хеландариос, по которому монастырь, вероятнее всего, и назван. В исторических источниках монастырь впервые

СВЕТА ГОРА

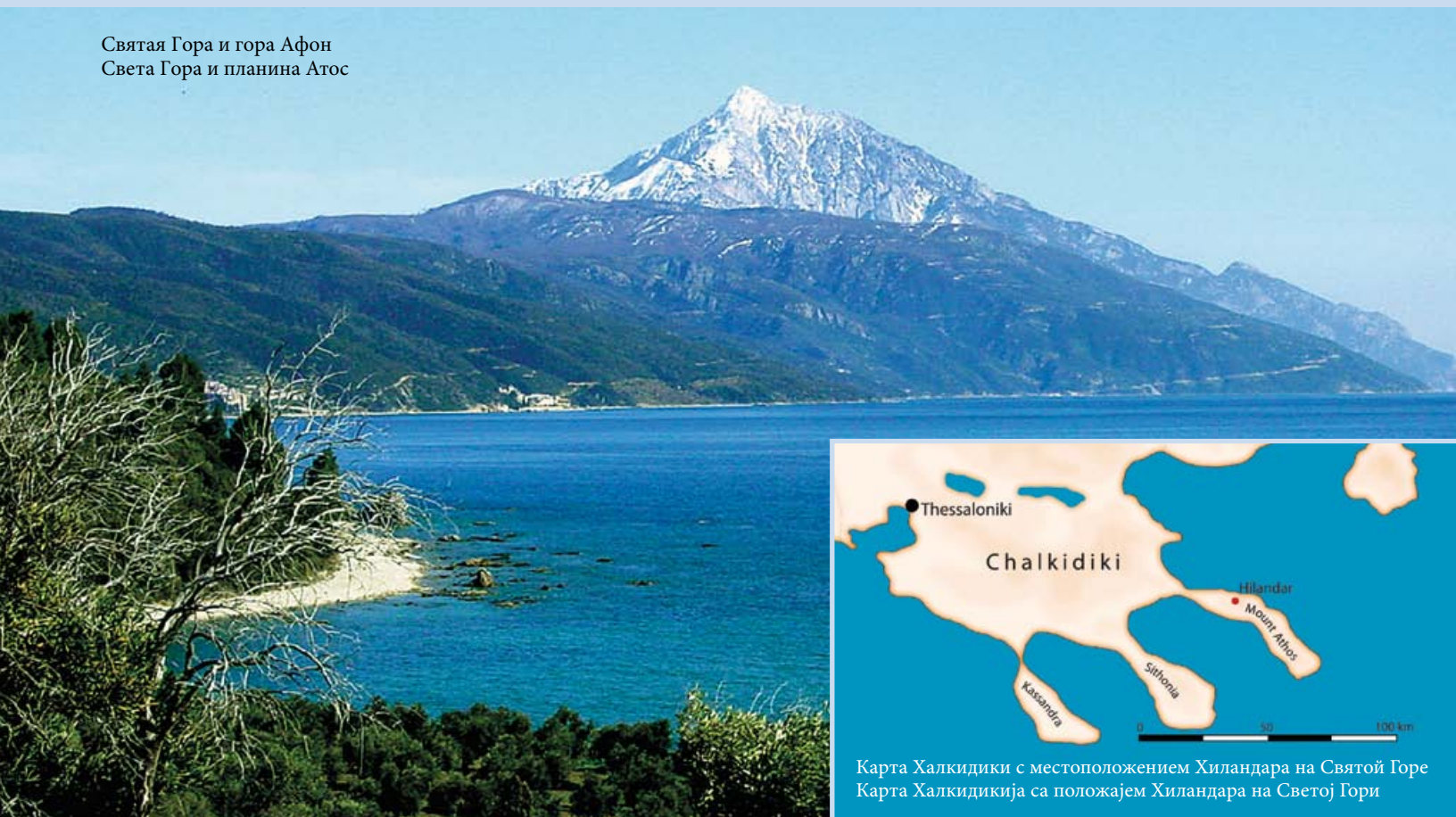
Српски: Света Гора је самоуправна заједница православних монаха која се простире на целој површини најисточнијег од три полуострва у области Халкидики на северу Грчке. Полуострво је добило име по планини Атос, која се на самом југоисточном крају Свете Горе из мора уздиже до висине од 2.033 м. Светогорска монашка заједница је стара преко хиљаду година. Први пут се спомиње у повељи цара Василија I који је тада ставља под своју заштиту. Најстарији манастир на Светој Гори је Велика лавра коју је 963. године основао свети Атанасије Атонски. Наредних векова оснивани су и многи други манастири – укупно 26.

Данас на Светој Гори постоји двадесет суверених манастира и нема других насеља осим монашких. Манастири чине Свештену општину чији је административни центар у варошици Кареји. Ту се састаје сабор двадесеторице представника манастира (антипросопа) и доноси одлуке гласањем. Извршни орган Свештене општине је Света епископија на челу са протоэпископом (прот). Пет првих манастира, међу којима је и Хиландар, дају прота који се мења редом сваке године. Представник државне власти је гувернер кога именује Министарство спољних послова Грчке. Света Гора је под канонском јурисдикцијом Цариградске патријаршије чија је улога ограничена на духовни надзор.

ХИЛАНДАР

Хиландар је основао крајем X века грчки монах Георгије Хеландариос, по коме је манастир највероватније и добио име. У историјским документима Хиландар се први пут

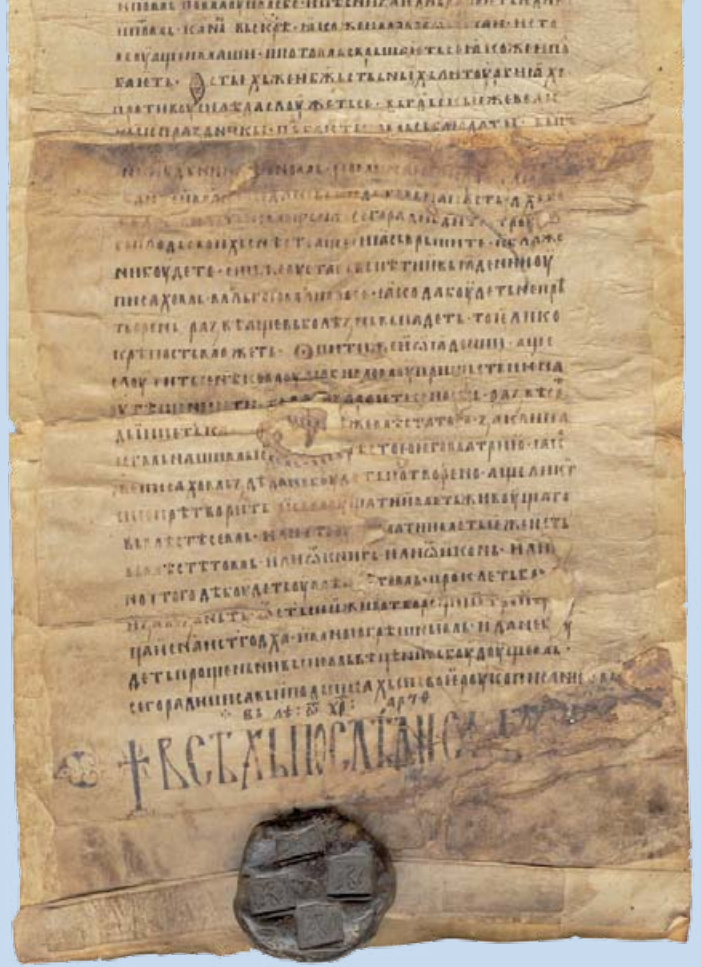
Святая Гора и гора Афон
Света Гора и планина Атос

Карта Халкидики с местоположением Хиландара на Святой Горе
Карта Халкидикија са положајем Хиландара на Светој Гори

Христос Спаситель, икона, XIII век, монастырь Хиландар
Христос Спаситель, икона, 13. век, манастир Хиландар

Карейский типик, написан в 1199 г. Святой Савва
Карейски типик, написао 1199. Свети Сава

упоминается в 1015 году, но уже к 1169 году монастырь опустел и разрушался. В 1198 году византийский царь Алексей III Ангел дал монастырь сербским монахам Симеону и Савве, бывшему сербскому Великому жупану Неманье и его сыну Растку, „да служит для проживания сербов, которые выберут монашескую жизнь“. За очень короткое время Симеон и Савва обновили монастырь и с тех пор и до наших дней монастырь непрерывно действует.

Несколько раз Хиландар расширялся. Самое обширное строительство происходило здесь в начале 14 века во время правления в Сербии короля Милутина. Он на месте старой построил новую соборную церковь, посвященную Введению Пресвятой Богородицы во храм. Эта церковь и сегодня – одна из наиболее сохранившихся и красивых на целом Афоне.

Наследие Хиландара – это неоценимое благо. В его ризницах, храмах и архивах сохраняется около 1.200 икон, десятки из которых – чудотворные и представляют собой ценнейшие предметы византийского искусства, 507 рукописных грамот средневековых властителей, 1.041 уникальная рукописная книга всего с 312.000 страниц, 80 старых печатных книг от 15 до 17 веков и 40.000 печатных книг от 17 века до наших дней. Наследие зодчества представляют слои от 12 до 19 веков с примерно 25 кельями, церквями и капеллами вне монастырских стен. Ценные стенные росписи занимают поверхность около 5.000 м². Хиландар, как святогорский и византийский памятник – часть всемирного культурного наследия ЮНЕСКО. Для сербского же народа Хиландар – важнейший духовный источник и величайшая ризница культурного наследия.

помиње 1015. године, а до 1169. већ је био запустео и урушен. Манастир је монасима Симеону и Сави, бившем српском жупану Неманји и његовом сину Растку, дао на управу византијски цар Алексije III Анђео 1198. године да „служи за становање Срба који изаберу монашки живот“. У врло кратком року Симеон и Сава су га обновили и од тада до данас манастир је непрекидно жив.

Неколико пута Хиландар је прошириван, мање ка југу, а више ка северу. Највеће грађење изведено је у време краља Милутина. Он је почетком XIV века изградио и саборну цркву, посвећену Ваведуњу Пресвете Богородице, која је и данас једна од најбоље очуваних и најлепших на Светој Гори.

У хиландарским ризницама, храмовима и архивама чува се око 1200 икона, од којих су десетине чудотворне и спадају у највредније примерке византијске уметности, 507 рукописних повеља средњовековних владара, 1041 уникатна рукописна књига са укупно 312.000 страна, 80 старих штампаних књига од 15. до 17. века, 40.000 књига од 17. века до данас. Хиландарска ризница садржи велики број дела примењене уметности, као и богату етно збирку. Градитељско наслеђе чине слојеви од 12. до 19. века са око 25 келија цркви и параклиса изван утврђене целине. Вредно зидно сликарство заузима површину од око 5.000 м². Хиландарска баштина се налази на око 10.000 хектара површине колико манастирски поседи заузимају. Хиландар је као светогорски византијски споменик део светске културне баштине организације УНЕСКО а српском народу је духовни извор и највећа ризница културног и историјског наслеђа.

ПОЖАР

В ночь с 3 на 4 марта 2004 года Хиландар охватил сильный пожар. Из западного жилого корпуса Игуменарии огонь быстро распространился на всю северную стену монастыря. Уничтожено или сильно повреждено 5.897 м², т.е. около 55% полезной площади. Капелла Святых Сорока Мучеников полностью уничтожена, капеллы Святого Дмитрия, Святого Саввы и Святого Николая серьёзно повреждены. Старейшие сохранившиеся аутентичные монашеские кельи конца 16 века, весьма редкие на Афоне, так же полностью уничтожены.

Пострадали жилые корпуса Игуменария (17–19 в.), Дохия (17 в.), Большой корпус (19 в.), Синодик (19 в.), комплекс при входе в монастырь (17 в.), Старый корпус (14–19 в.) и Белый корпус (16 в.). Самые ценные сокровища, священные иконы и рукописное наследие, находящиеся в южной части монастыря, не пострадали. Причиной пожара стал треснувший дымоход в корпусе Игуменария. Трещина образовалась в результате сглативания грунта в юго-западной части монастыря, которое постоянно приводит к образованию множества открытых и скрытых трещин в монастырских стенах. Огонь из дымохода поджёг стенную деревянную гряду, а затем расширился на деревянную кровельную конструкцию с каменным покрытием. Пожары на Афоне весьма часты, за его историю горели почти все из его 20 монастырей. Последние большие пожары в Хиландаре были в 1722 и 1775 годах.

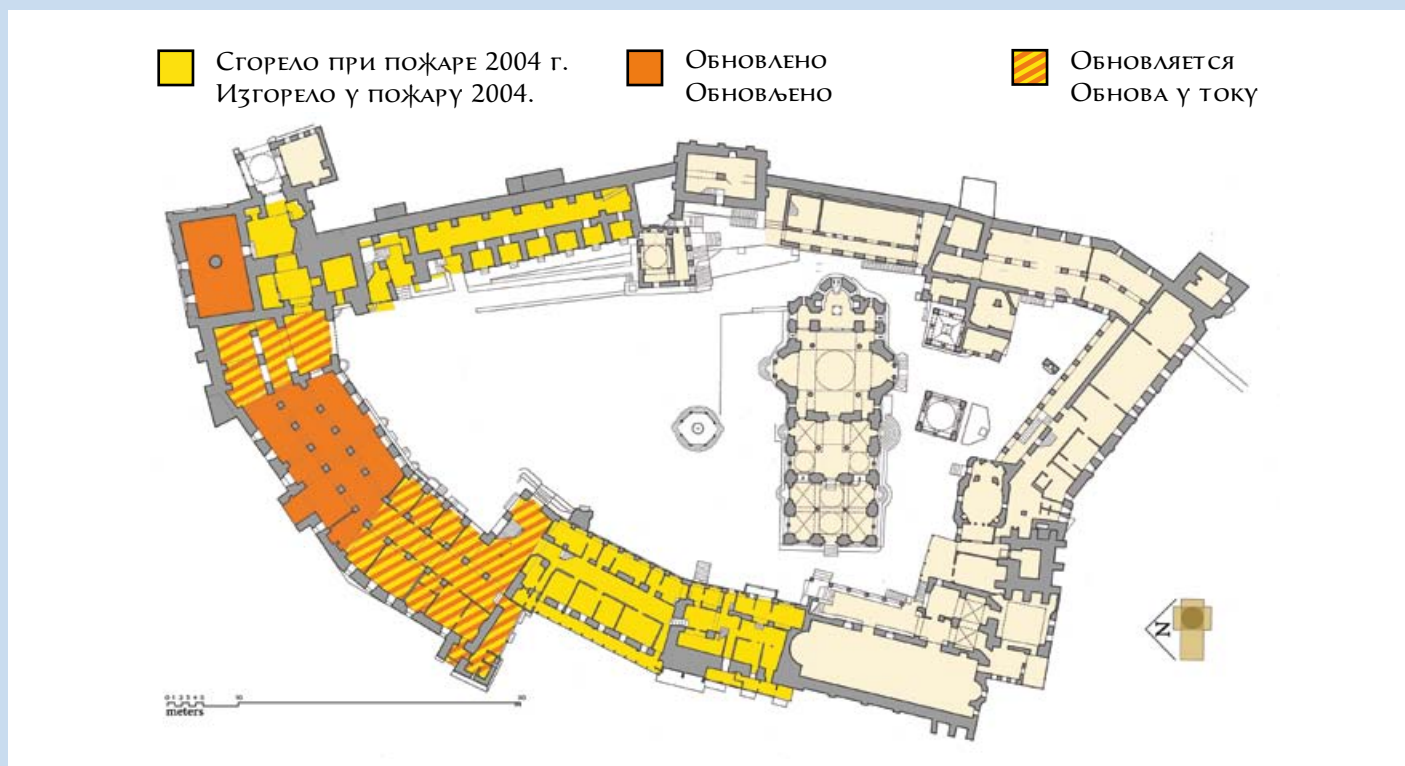

ПОЖАР

У ноћи између 3. и 4. марта 2004. године, Хиландар је захватио велики пожар. Ватра се из западног конака Игуменарија проширила на целу северну страну манастира. Уништено је или тешко оштећено 5.897 м², тј. око 55% корисне површине. Параклис Светих четрдесет мученика је потпуно нестало, параклиси Светог Димитрија, Светог Саве и Светог Николе су знатно оштећени. Најстарије сачуване аутентичне монашке келије са краја 16 века, веома ретке на Светој Гори, такође су потпуно уништене. Страдали су конаци Игуменарија (17–19 в.), Дохија (17 в.), Велики конак (19 в.), Синодик (19 в.), улазни комплекс (17 в.), Стари конак (14–19 в.) и Бели конак (16 в.). Највредније драгоцености, свештене иконе и

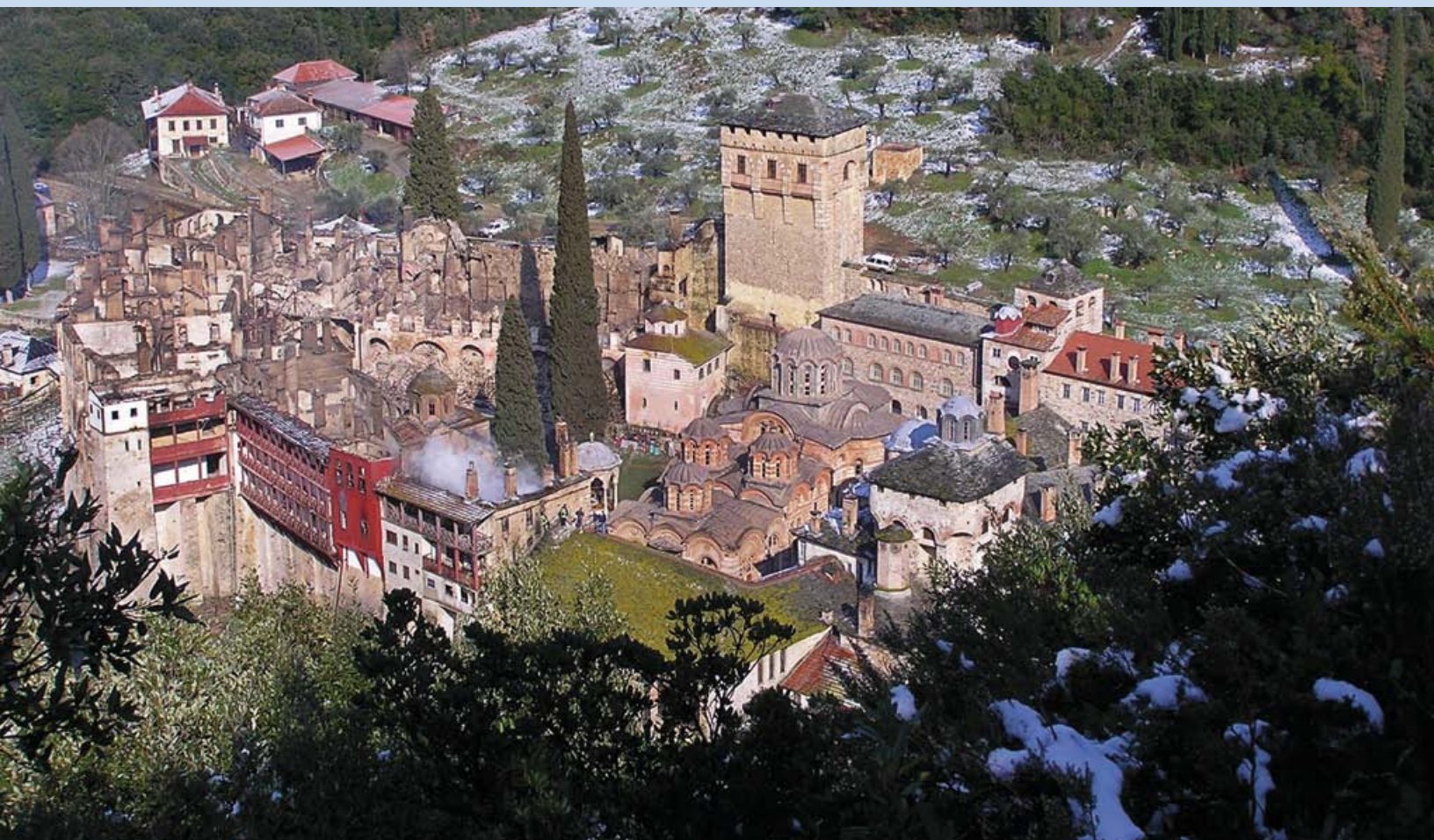
рукописно наслеђе, који се налазе у јужном делу манастира, остале су сачуване од уништења. Узрок пожара је био напукли димњак у конаку Игуменарија. До оштећења је дошло јер се тло у југозападном делу манастира слеже што доводи до многобројних откривених и скривених пукотина у зидовима. Ватра из димњака упалила је дрвену греду у зиду да би се потом проширила на дрвену кровну конструкцију покривену каменом покривачем. На Светој Гори пожари су веома честа појава. Током историје забележени су у скоро сваком од двадесет манастира. Претходни велики пожари у Хиландару били су 1722. и 1775. године.

рукописно наслеђе, који се налазе у јужном делу манастира, остале су сачуване од уништења. Узрок пожара је био напукли димњак у конаку Игуменарија. До оштећења је дошло јер се тло у југозападном делу манастира слеже што доводи до многобројних откривених и скривених пукотина у зидовима. Ватра из димњака упалила је дрвену греду у зиду да би се потом проширила на дрвену кровну конструкцију покривену каменом покривачем. На Светој Гори пожари су веома честа појава. Током историје забележени су у скоро сваком од двадесет манастира. Претходни велики пожари у Хиландару били су 1722. и 1775. године.

Хиландар, вид с југо-запада до пожара 2004 г. / Хиландар, поглед са југозапада пре пожара 2004. године

Хиландар, вид с југо-запада, утро 4 марта 2004 г. / Хиландар, поглед са југозапада, јутро 4. марта 2004. године

ОБНОВЛЕНИЕ ХИЛАНДАРА

По своему объёму и сложности Обновление Хиландара после пожара 2004 года представляет собой величайшее предприятие в монастыре со времён короля Милутина, т.е. с начала XIV века. Оно подразумевает не только зодческое, но и духовное и экономическое перерождение. С 2005 года организацию и осуществление Обновления взяло на себя монастырское братство во главе с игуменом и Священным Собором. Кроме самого монастыря важнейшие носители этого предприятия Фонд Святого монастыря Хиландар в Белграде в сотрудничестве с Центром защиты святогорского наследия (Кедак) в Салониках. Большую часть необходимых средств обеспечивают Правительство Республики Сербии и Министерство культуры Сербии через годовые дотации из бюджета. Республика Греция через Кедак так же финансирует некоторые проекты. Сербская православная церковь в первый год после пожара собрала значительную помощь для Хиландара.

Восстановление сгоревшей части монастыря начато в 2006 г., после расчистки и укрепления развалин, создания необходимой инфраструктуры и подготовки проекта.

Восстановление проводится в соответствии с Общим планом, основанном на Программе восстановления и обновления, принятой Собором старцев монастыря Хиландар. Общий план восстановления и обновления – необходимое условие и основа проектов реконструкции, сохранения и развития монастырского комплекса и имения.

По официальной оценке для Обновления Хиландара необходимо 25 миллионов евра. Эта сумма включает обновление сгоревшей части (14,7 миллионов), проведение работ на необходимой инфраструктуре (2,7 миллиона), а остаток планируется употребить для проведения необходимых работ на зданиях, не пострадавших при пожаре, как и для работ на зданиях в угрожающем состоянии на широкой территории Обновления.

С 2006 года, когда были начаты работы на сгоревшей части Хиландара и до сих пор в эксплуатацию возвращено 30%, а обновлено всего 40% зданий. Планируется, что до конца 2012 г. будет восстановлено и начнёт употребляться 50% сгоревших зданий Хиландара. Если бы, начиная с 2011 года, удалось обеспечить от 1,5 до 2 миллионов евра в год, Обновление Хиландара могло бы быть завершено до 2017 года. Дальнейший срок Обновления Хиландара во многом зависит от поддержки общества обновлению и сохранению этого уникального живого памятника, ризницы византийского и святогорского наследия и фундамента сербской духовности и культуры.

ОБНОВА ХИЛАНДАРА

Обнова Хиландара након пожара 2004. године по свом обиму и сложености је највећи подухват у манастиру још од времена краља Милутина (почетком 14. века). Она не подразумева само градитељски већ и духовни и економски препород. Од 2005. године организацију и спровођење обнове је преузело манастирско братство на челу са игуманом и Свештеним сабором. Поред самог манастира кључни носилац подухвата Обнове је Хиландарска задужбина у Београду у сарадњи са Центром за заштиту светогорског наслеђа (Кедак) из Солуна. Влада Републике Србије преко Министарства културе својим годишњим дотацијама из буџета обезбеђује највећи део потребних средстава. Република Грчка је преко Кедака такође финансирала одређене пројекте. Српска православна црква је прве године након пожара скупила значајну помоћ за Хиландар.

Обнова изгорелог дела манастира је почела 2006. године након рашчишћавања и осигурања рушевина, изградње неопходне инфраструктуре и израде пројеката.

Обнова се спроводи у складу са Општим планом обнове, заснованим на Програму обнове који је усвојио Свештени сабор старца манастира Хиландара. Општи план обнове је предуслов и основа за пројекте реконструкције, очувања и развоја манастирског комплекса и имања.

Процена укупних трошкова обнове је око 25 милиона евра. Од тога је око 14,7 милиона потребно за обнову изгорелог дела уз додатних око 2,7 милиона за неопходну инфраструктуру. Остатак је неопходан за хитне поправке на угроженим грађевинама које нису гореле као и другим угроженим објектима у ширем подручју обнове.

Од 2006. године до сада обновљено је 40% ватром оштећеног дела а у употребу је пуштено 30%. Планирано је да до краја 2012. буде обновљено 50% изгорелих манастирских здања. Обезбеђивањем од 1,5 до 2 милиона евра годишње, у зависности од динамике радова, посао би могао да се оконча до 2017. године. Даљи ток Обнове Хиландара у великој мери зависи од подршке најшире заједнице обнови и очувању овог јединственог живог споменика, ризнице византијског и светогорског наслеђа и темеља српске културе и духовности.

Вид територије, охватенеј Общим планом Обновления, до пожара
Подручје Општег плана обнове, пре пожара

КОМПЛЕКС СЕНАРА (2005–2006)

В 2006 году реконструирован комплекс Сенара, который составляли давно опустевшие здания (сенник, хлев и сарай). Ещё до пожара было запланировано переустроить эти объекты для приёма паломников. Проект реконструкции сделан и одобрен в 2003 году. Это дало возможность непосредственно после пожара, когда проблема размещения оказалась одной из самых острых, приступить к работам по обновлению этих зданий. В комплексе Сенара обеспечено размещение для 80 человек, при чём сохранена его архитектурная целостность и части объекта, имеющие художественную ценность.

Комплекс Сенара до обновления
Комплекс Сенара пре обнове

КОМПЛЕКС СЕНАРА (2005–2006)

Комплекс Сенара су чиниле давно напуштене зграде у којима су држане мазге и сено (сенара, штала и зграда за мазгре). Пре пожара планирано је њихово претварање у објекте за смештај поклоника. Пројекат реконструкције израђен је и одобрен 2003. године. То је омогућило да се, непосредно након пожара, када је проблем са смештајем избио у први план, започну радови на њиховој обнову. У комплексу Сенара обезбеђен је смештај за 80 људи, при чему је сачувана амбијентална целина и делови објеката који су имали споменичку вредност.

Обновљенни комплекс Сенара
Комплекс Сенара после обнове

ЖИЛОЙ КОРПУС 1814. – СИНОДИК (2006–2008)

Корпус 1814 г., или Синодик, восстановлен первым из сгоревших объектов. Все работы по восстановлению осуществлены монастырём Хиландар с привлечением необходимых специалистов и рабочих и в полном соответствии со святогорскими и греческими законами и правилами

Этот корпус обновлён первым потому, что малая полезная площадь и простота конструкции позволили сократить сроки проведения работ, а положение объекта облегчило доставку материалов.

КОНАК ИЗ 1814. – СИНОДИК (2006–2008)

Синодик или Конак из 1814. је први изгорели објекат који је обновљен. Обнову је у потпуности, у складу са светогорским и грчким прописима, извео сам манастир Хиландар, непосредним ангажовањем стручњака и радника.

Овај конак је први обновљен јер су мала корисна површина и једноставна конструкција омогућили краћи рок за извођење радова, а положај му је такав да је било олакшано допремање материјала.

Вид на жилой корпус 1814 (Синодик) с северо-востока до, во время, после пожара и после обновления
Поглед на Синодик са североистока пре, у току и након пожара, и након обнове

Вид на остатки корпуса с круговым столбом в середине
Поглед на остатке конака са кружним стубом у средини

Новая книжная лавка после обновления
Нова књижара после обнове

Рабочие монастырской строительной группы обновляют корпус
Радници манастирске грађевинске радне групе обнављају конাকে

Остатки старой лестницы в подвале
Остаци старог степеништа у подруму

Интерьер восстановленного корпуса – келия владыки на втором этаже
Ентеријер у обновљеном конаку – владичанска келија на првом спрату

Интерьер обновлённого конака – зал собраний на третьем этаже
Ентеријер у обновљеном конаку – свечана сала на другом спрату

БОЛЬШОЙ КОРПУС 1816–1821 (2007–2012)

Самые важные и обширные работы в данный момент осуществляются на обновлении Большого корпуса (1821). Работы по восстановлению и обновлению монастыря проводят специалисты и рабочие, привлеченные с помощью Подворья Хиландара в Белграде, под наблюдением Кедака. Этим обеспечивается согласованность между объёмными строительными работами и вековым укладом монастыря, высокое качество работ и контроль за расходами.

Реконструкция этого, самого большого жилого корпуса Хиландара, началась в 2007 году, а завершение работ запланировано на 2012 год. В октябре 2010 года закончено обновление и начато употребление по назначению средней части объекта. После обновления, как и до пожара, в этом корпусе будет размещена большая часть служб, необходимых для ежедневной жизни монастыря – управление монастырём, странноприимница, медпункт, учебная комната, мастерские по консервации и большое число монашеских и паломнических келий.

Обновив это большое здание с полезной площадью 3.786 м², Хиландар сможет вернуть значительную часть жилой и рабочей площади, сохранив при этом всю свою неповторимость.

ВЕЛИКИ КОНАК 1816–1821 (2007–2012)

Најважнији и највећи радови изводе се тренутно на обнови Великог конака из 1821. године. Радове на обнови изводе стручњаци и радници које ангажује манастир Хиландар уз подршку хиландарске Задужбине у Београду, а под надзором Кедака. Тиме је осигурана усклађеност обимних грађевинских радова са вековним манастирским поретком и омогућен висок квалитет радова уз контролисане трошкове.

Обнова овог највећег хиландарског конака почела је 2007. године, а завршетак је планиран за крај 2012. У октобру 2010. пуштен је у употребу средишњи део здања. Након обнове као и пре пожара у овом конаку ће бити смештени садржаји неопходни за свакодневни живот манастира – управа, страннопријемница, амбуланта, учioniца, радионице за конзервацију и велики број келија за смештај монаха и поклоника.

Обновом овог великог здања од 3.786 м² корисне површине, Хиландар ће повратити најзначајнији део смештајног и радног простора, обновивши свој препознатљив изглед.

Северная сторона монастыря с Большим корпусом до и после пожара, и во время обновления

Северна страна манастира са Великим конаком, пре и после пожара и током обнове

Большой корпус до пожара
Велики конак, пре пожара

Большой корпус после пожара
Велики конак, после пожара

Большой корпус во время проведения работ по обновлению, декабрь 2011.
Велики конак, у току обнове, децембар 2011.

Салон в обновлённой части Большого корпуса
Салон у обновленом делу Великог конака

Большой корпус, Странноприимница, после пожара
Велики конак, Странопријемница, после пожара

Большой корпус, обновлённая странноприимница
Велики конак, обновлена Странопријемница

Большой корпус, обновлённая келия
Велики конак, обновлена келија

**ВЕСТНИК ОБНОВЛЕНИЯ СВЯТОЙ ЦАРСКОЙ ЛАВРЫ
ХИЛАНДАР НА СВЯТОЙ ГОРЕ АФОН, РЕСПУБЛИКА ГРЕЦИЯ**

Декабрь 2011 г., специальное издание на русском и сербском языках,
бесплатный экземпляр

Редактирует и издаёт Фонд Святого монастыря Хиландар,
Бульвар Воеводы Мишича 71, 11040 Белград, Сербия

Тел: +381 11 3692004, 3690602; факс: 3690792

zaduzbina@hilandar.org, www.hilandar.org

Директор: Миливой Ранджич; Редактор: Срджан Стефан Миленкович;

Консультанты: Драгомир Кривокуча, инженер-архитектор, Стевица

Трипович, инженер-архитектор; Перевод: Ирина Стойичевич;

Графическая обработка: Александар Илчич; Фотографии: Архив

издателя; Печать: Публикум, Белград

CIP - Каталогизација у публикацији

Народна библиотека Србије, Београд

726.7.025.4(=163.41)(495)

ISSN 1452-0745

ISSN 1452-077X

COBISS.SR-ID 122890252

Кроме проекта восстановления сгоревших зданий и соответствующей инфраструктуры, особое внимание посвящается работам, необходимым для поддержания нормальной жизни и хозяйства монастыря, его развитию. Один из важнейших проектов – новый виноградник площадью 15 га., разбитый на Савином поле возле Пирга Св. короля Милутина. Здесь посажены лучшие сорта винограда, дающие вино высшего качества. Рядом с виноградником, в здании порта XVIII века, сейчас обновлённом, размещен полностью оборудованный винодельный цех. Ожидается, что годовое производство достигнет 78.000 литров вина высшего качества.

Поряд проекта обнове изгорелих грађевина и пратеће инфраструктуре, посебна пажња је посвећена активностима неопходним за нормалан живот, економију и развој манастира. Један од најзначајнијих пројеката је нови виноград, подигнут 2008. на Савином пољу, поред Пирга Св. краља Милутина, који се простира на површини од 15 хектара. Најбоље сорте винове лозе су засађене како би се добило вино врхунског квалитета. Уз виноград, у старој и обновљеној згради луке из 18. века, потпуно је опремљена нова винарија. Очекује се да ће годишња производња достићи 78.000 литара врхунског вина.

Новый виноградник / Нови виноград

Пожертвования на обновление Хиландара
Вы можете сделать на счёт:

IERA MONH HILANDARIOY,
Agricultural Bank of Greece S. A.
BIC: ABGRGRAA (Swift Code)
AG. OROS BRANCH CODE 2362
A.C.C.: 439 03 002069 57
IBAN: GR35 0432 3620 0043 9030 0206 957

Всю дополнительную информацию
можете получить у нас:

Фонд Святого монастыря Хиландар,
Бульвар Воеводы Мишича 71, 11040 Белград, Сербия
Тел: +381 11 3692004, 3690602; факс: 3690792
zaduzbina@hilandar.org
www.hilandar.org

Прилоге за обнову Хиландара можете уплатити на рачуне:

Динарски рачун: 250-2615061-83 (EFG Eurobank, Београд)
Прималац: Задужбина Светог манастира Хиландара
Сврха уплате: Прилог за обнову Светог манастира Хиландара

Рачун Светог манастира Хиландара у Хеленској Републици:
IERA MONH HILANDARIOY,
Agricultural Bank of Greece S. A.
BIC: ABGRGRAA (Swift Code)
AG. OROS BRANCH CODE 2362
A.C.C.: 439 03 002069 57
IBAN: GR35 0432 3620 0043 9030 0206 957

За све додатне информације можете нам се обратити:
Задужбина Светог манастира Хиландара
Булевар војводе Мишића 71, 11040 Београд
тел.: +381(0)11-3690-602, 3692-004; факс: 3690-792;
zaduzbina@hilandar.org, www.hilandar.org